

УДК 903.4 : 392.3

Віталій ШКОРОПАД
Наталія ВОЙЦЕЩУК

ДО ПИТАННЯ БІОСОЦІАЛЬНОГО ПРОСТОРУ СЕЛИЩ ЯК ДЖЕРЕЛА ДО РЕКОНСТРУКЦІЇ СОЦІАЛЬНИХ ІНСТИТУТІВ СІМ'Ї ТА ОБЩИНИ ПЕРВІСНОСТІ

Стаття присвячена розробленню методики реконструкції соціальних відтворень інститутів сім'ї та общини первісності на основі соціологічної концепції біосоціального простору. Сутність її полягає в тому, що кожне житло з сім'єю відповідно до просторової структури складає певну вітальну територію, а оскільки воно персоніфікується особистістю, то межі цієї території будуть визначатися її проксемічною поведінкою. У такому разі житло, як і особа, матиме фізичний простір, який структуруватиметься через мікропростір особи.

Ключові слова: сім'я, община, житло, селище, проксемічна зона, громадська зона, біосоціальний простір, лінідж.

Останнім часом у вітчизняній і західній літературі широко використовують поняття «реконструкція». Це поняття, яке давно застосовують у лінгвістиці, означає в науці відновлення гіпотетичного архетипу. В первісній історії реконструктивні побудови пов'язані з відновленням певних подій минулого, їхніх властивостей, відношень і зв'язків. Потрібно мати на увазі ймовірнісний характер подібних побудов, оскільки вивчення конкретної стародавньої історії дописемної епохи можливе лише на основі даних археології. Але в суспільному житті, з певними формовиявленнями якого має справу археологія, переважають закони-тенденції. Тому, в цьому контексті, домінуючого становища в археології набуває історична реконструкція, яка спрямована не лише на відтворення стародавніх процесів, але й соціальних інститутів первісності. Відповідно до цього, актуального значення набувають розроблення методологічних принципів, на яких безпосередньо ґрунтуватиметься методика таких реконструкцій.

Предметом і метою дослідження є принципи історичної реконструкції джерел первісної історії та апробація запропонованих методів моделювання соціальних інститутів сім'ї та общини первісності на конкретному матеріалі з археологічних пам'яток Волині другої половини I тис. до н.е.

Наукова новизна полягає у розробленні та введенні у науковий обіг нових методологічних принципів історичної інтерпретації археологічних джерел первісної історії.

Сім'я є постійною суспільною одиницею людської організації, однак відповідно до її розвитку сім'я переживає низку змін, у процесі яких змінюється її суспільно-економічний статус. Крім того, як відомо, терміном «сім'я» позначають різні за суспільно-економічним змістом явища: сім'я як шлюбний союз (нуклеарна сім'я) і як певна спільність родичів (велика сім'я, велико-сімейна община) – домогосподарство. Протягом первісної епохи сім'я як союз шлюбної пари розвивається від парної сім'ї до малої, індивідуальної, що є основною ланкою суспільства. Парна сім'я є найменш стійкою формою сім'ї, а це пояснюється тим, що вона існувала на ранньому етапі розвитку людського суспільства, коли слабкість матеріально-технічної бази людини, колективні форми первісної економіки висували на перший план вищу соціально-економічну одиницю – общину. В міру розвитку виробничих сил суспільства соціально-економічна детермінанта переходить до рук велико-сімейного колективу, який складається із кількох поколінь, два-п'ять і більше родичів, господарська сутність яких – спільне володіння землею, знаряддями виробництва, домашньою худобою, спільним виробництвом і споживанням. Безумовно, що великосімейний колектив одразу в такому вигляді не з'явився. Цьому стану передував період становлення. Із подальшим розвитком виробничих сил, уже в рамках великосімейного колективу, помітне виділення малих сімей, які зрештою стають основною соціально-економічною ланкою вже класового суспільства. Такою загалом є історія розвитку сім'ї і її соціально-економічних характеристик¹.

Община – це форма об'єднання людей, що характеризується спільною власністю на засоби виробництва, повним або частковим самоуправлінням і здатністю до самовідтворення. Вона виконує низку функцій, основними з яких є: організація виробництва, збройного опору, регулювання землекористуванням і ін. Община – це організм не сталий, відповідно до розвитку людства вона видозмінюється, риси залишаються попередніми, а домінанта функцій змінюється, в одну епоху головну роль відіграють одні функції, в іншу – інші.

¹ Семенов Ю.И. Происхождение брака и семьи. Москва, 1974. С. 238.

У сучасній вітчизняній історіографії розроблено періодизацію стадіальних типів общини: кровна (ранньопервісна) – верхній палеоліт, мезоліт – середня і вищі ступінь дикості; родова (пізньопервісна) – неоліт – нижча ступінь варварства; гетерогенна (первісна сусідська, прото-селянська, землеробська) – пізній неоліт; метал - вища ступінь варварства; сільська община².

Концептуальні проблеми сім'ї розглядав Ю.Бромлей, який удосконалив схему еволюції форм великої сім'ї, і Ю.Семенов, який виділив основні ланки сімейно-шлюбних відносин: проміскуїтет, дуально-родовий груповий шлюб і індивідуальний шлюб, що проходили у своєму розвитку стадії первісно-егалітарного, патріархічного і егалітарного шлюбу³. Головні проблеми реконструкції сім'ї на матеріалах селищ і жител, висвітлені в роботах В.Масона і В.Генінга, де проведено аналіз етапів розвитку соціологічних інтерпретацій археологічного матеріалу⁴.

В останні роки Я.Баран, виявивши певні планувальні закономірності, запропонував реконструкцію общини за системою діагональних прив'язок, тобто за принципом взаєморозташування жител⁵.

Використовуючи цю методику, Д.Козак дослідив венедську общину (зубрицька культура) на прикладі повністю дослідженого Линівського селища, що на Волині. Він дійшов висновку, що линівська община носила патріархальний характер і розвивалась через шлюби між двома різними первісними родинами, що першими прийшли на поселення і шлюбами з представниками інших общин⁶.

Археологічною базою для реконструкції форм сім'ї, як правило, виступає конкретне житло або група жител і планіграфічне розташування їх на поселенні. Соціологічно житло розглядають як виділення за допомогою будівельної техніки з природного середовища суспільної одиниці із збереженням її життєдіяльності. На поселенні цих одиниць буде певна кількість, а тому для стабільного функціонування необхідна певна система їх організації. Відомо, що основою стійкого функціонування популяцій тварин

² Очерки методологии познания социальных явлений. Москва, 1970. С. 238.

³ Бромлей Ю.В. Этнос и этнография. Москва, 1973. С. 57; Семенов Ю.И. Происхождение брака и семьи. Москва, 1974. С. 302.

⁴ Генинг В.Ф. Очерки истории советской археологии. Київ, 1982; Генинг В.Ф. Объект и предмет науки в археологии. Київ, 1983; Генинг В.Ф. Проблемная ситуация в современной археологии. Київ, 1988; Масон В.М. Экономика и социальный строй древних обществ. Ленинград, 1976.

⁵ Баран Я.В. Слов'янська община (за матеріалами поселення Рашків I) // Проблеми походження та історичного розвитку слов'ян: Зб. наук. статей присвячений 100-річчю з дня народження Віктора Пантелеймовича Петрова. Київ-Львів: Видавництво НАН України. Інститут археології, 1997. С. 64-73.

⁶ Козак Д.Н. Етнокультурна історія Волині. Київ, 1992. С. 17.

і людей є їхня структурованість і насамперед закономірне розташування осіб у просторі (просторова структура) і система взаємовідносин окремих осіб за допомогою спеціалізованих форм поведінки (соціо-етологічна структура)⁷.

Просторово-етологічна структура являє собою історично адаптивне явище, яке лежить в основі формування надіндивідуальних біологічних систем – популяцій тварин і об'єднань людей. Основою такої поведінки є намагання пристосуватися і зберегти досягнуте в незмінному вигляді. Тому соціальна поведінка – це спосіб забезпечення стійкості об'єднання через стабілізацію взаємного розташування його елементів, тобто через організацію біосоціального простору.

В основі просторової організації у наземних ссавців, у тому числі і людей, лежить територія. Під цим поняттям розуміється контроль і присвоєння якогось місця чи об'єкту людиною. У цьому розумінні територія виступає не просто як певна ділянка, яку необхідно захищати, а як механізм регулювання границь між суб'єктами місця і всіма іншими⁸. Цей механізм передбачає організацію місця певним чином, який є обов'язковою нормою поведінки для всіх, тобто територія набуває біосоціального характеру.

Біосоціальний простір має певну структуру. На макрорівні виділяють: первинні території – це місця виключного володіння чи користування; це вітальні (життєво необхідні) території. Вони чітко ідентифікуються з конкретними людьми чи групами і постійно ними контролюються. Регуляція територіальності відбувається тут: а) регуляцією приватності, яка здійснюється через ідентифікацію і самовизначення особистості в просторі шляхом персоналізації середовища, і б) регуляцією кордонів, що здійснюються шляхом позначення територіальних меж. Використання цих територій, як правило, забезпечується певними ритуалами і конкретним чином символізується;

вторинні території – це простір, що знаходиться під публічним, комунальним контролем. Він менш закритий і менш психологічно центрований. Регуляція територіальності тут відбувається за допомогою визначення кордонів. Її використовують не в міжособистих стосунках, а для розмежування суспільних груп. На цьому рівні присвоєння середовища простір персоналізується на рівні суспільства, і воно виступає суб'єктом по відношенню до місця; третинні території – це місця тимчасового володіння, які не контролюються.

⁷ Структура популяцій у млекопитаючих. Москва, 1991. С. 4.

⁸ Плюснин Ю.М. Проблема биосоциальной революции. Новосибирск, 1990. С. 9-10.

Головну роль в просторовій структурі відіграє проксемічна поведінка людини. Під проксемікою розуміється те, яким чином людина підсвідомо структурує свій мікропростір не лише при взаємодії з іншою людиною в процесі повсякденних взаємодій, а й в організації свого простору при плануванні поселень⁹.

Теоретичні уявлення про організацію простору в процесі цих взаємодій відображені у концепції «приватності». Під цим поняттям розуміють «вибірковий контроль доступу до себе»¹⁰.

На основі цієї концепції Ю.Холюшкін розробив модель просторової поведінки людини. В якості опорного було введено поняття «індивідуальний простір», в якому відображається взаємозв'язок між просторовою поведінкою і соціальними, психологічними, культурними та біологічними характеристиками. Це впливає з того, що поведінка людини відбувається в соціальному оточенні, і кожна людина поставлена перед дилемою: бути «відкритою» для взаємодії (допускати до себе) чи зберігати в недоторканості свій персональний простір (бути закритим для інших)? Оскільки ці два поняття ієрархічно утворені, то з них сформували діадну групу понять. Тріадна група відображає розміри індивідуального простору, тобто того фізичного «простору» з невидимими межами, що оточує людину і скрізь супроводжує її¹¹. Наведені дані відстаней зроблені на основі даних Д.Кларка по північно-американській популяції індіанців (див.табл. 1)¹².

Таблиця 1

Індивідуальний простір		
Закрита зона		Відкрита зона
Інтимна зона	Персональна зона	Соціальна зона
Закрита – 0-15см	Закрита – 45-75см	Закрита – 120-210см
Відкрита – 15-45см	Відкрита – 75-120см	Відкрита – 210-360-400 см

⁹ Плюснин Ю.М. Проблема ... С. 5.

¹⁰ Плюснин Ю.М. Проблема ... С. 8-9.

¹¹ Холюшкін Ю.П. Системная модель пространственного поведения человека // Хроностратиграфия палеолита Северной, Центральной и Восточной Азии и Америки. Новосибирск, 1992.

¹² Козак Д.Н. Етнокультурна історія... С. 104; Шкоропад В.В. Поселення поморсько-кльошової культури // Козак Д.Н. Пам'ятки давньої історії Волині у с. Линів. Додаток № 1. Київ-Луцьк-Львів: Рятівна археологічна служба, 1994. С. 75-98; Шкоропад В.В. Пам'ятки давньої історії Волині у с. Городок (співавтори Д.Козак, В.Оприск). Київ, 1999. С. 78-88.

В область інтимної дистанції допускаються лише найближчі люди. З допомогою персональної зони людина організовує взаємодію з іншими індивідами, відповідно ранжируючи ці взаємодії від інтимних до формальних.

Соціальна зона має значення при зустрічах з різними індивідами.

Виходячи з цих соціологічних концепцій, ми спробуємо на основі археологічних даних з пам'яток Волині I тис до н.е - I тис.н.е. побудувати біосоціальну модель селищ і на цій основі визначити характер об'єднань їх мешканців. Для цього ми використаємо дані з повністю досліджених селищ поморсько-кльошової культури в селах Городок (IV/III ст. до н.е.), Гірка Полонка (II ст. до н.е.-початок I ст. до н.е.) та Линів (початок II ст. до н.е. - середина II ст. до н.е.), що дає підстави для реконструкції. При цьому нас насамперед цікавитиме планіграфія селищ.

Площа селищ становила від 0,16 до 0,21 га. При її визначенні до уваги бралися кількість об'єктів та інтенсивність культурного шару. На поселенні в с. Городку знаходилось три житла, п'ять господарських споруд і 18 ям (див. рис. 1), у Гіркій Полонці – два житла і чотири ями, в Линеві – три житла, дві господарські споруди і три ями; в П'ятиднях – дві житлові споруди, чотири господарські і 16 ям. Площа жител на селищах не перевищувала 15 - 20 кв.м¹³.

Виходячи із вищезазначеної площі, ми можемо припускати, що в них могли проживати по п'ять-шість осіб, тобто одна нуклеарна (проста) сім'я, яка складалася з чоловіка і його дружини, а також трьох-п'яти дітей. У своїх розрахунках ми виходили з повної структури такої сім'ї, не враховуючи можливість існування неповного її варіанту: відсутність одного з дорослих членів сім'ї або дітей. Ми абстрагувалися також і від розширеного її варіанту, тобто не зараховували до складу сім'ї, яка проживає в такому будинку, батьків, оскільки вважаємо, що на стадії розкладу первісного суспільства змінився і сам характер патріархальної общини, коли з батьками могли проживати лише неодружені діти, а одружені – в окремих випадках. Крім того, при визначенні середнього кількісного складу сім'ї ми виходили з того, що при появі в сім'ї п'ятої – шостої дитини, старші діти можуть створювати свою сім'ю, а тому до складу сім'ї можуть входити лише малолітні діти.¹⁴ Враховуючи високу дитячу смертність (до 50% у віці до року за даними Е. Рассета, 30% за підрахунками А.Козинцева, кожна п'ята дитина у віці

¹³ Ганцкая О.А. Семья, структура, функция, типы // СЭ. 1984. № 5. С. 16-28.

¹⁴ Рассет Э. Продолжительность человеческой жизни. Москва, 1981. С. 25; Козинцев А.Г. Переход к земледелию и экология человека // Ранние земледельцы. Ленинград, 1980. С. 6-33; Сови А. Общая теория населения: В 2 т. Москва, 1977. Т. 1. 497 с.; Шорт Р.В. Грудное вскармливание // В мире науки. 1984. № 8. С. 36-43.

до року за А.Сові та ін.), а також довший, ніж в наші дні період лактації, що збільшував період між пологами до трьох-чотирьох років (середній 2,5), ми припускаємо наявність в складі сім'ї, як зазначалось вище, трьох-п'яти дітей.¹⁵

Кожне житло з сім'єю відповідно до просторової структури складає певну вітальну територію, а оскільки воно персоніфікується особистістю, то межі цієї території будуть визначатися її проксемічною поведінкою. Очевидно це можна пояснити розвитком первісного мислення, коли людина починає усвідомлювати себе як особистість і формально виділяти себе із групи, до якої належить. Тоді і зовнішні предмети теж здаються їй наділені індивідуальними душами впродовж життя і духами після смерті. А тому всі предмети, до яких особа має відношення, вона наділяє своєю характеристикою, тобто персоніфікує.¹⁶ В такому разі житло, як і особа, матиме фізичний простір, який структуруватиметься через мікропростір особи.

Найважливіше значення в цій структурі матиме соціальний простір, оскільки через нього визначаються взаємовідносини між індивідами чи групами. Як ми зазначали вище соціальний простір поділяється на відкриті і закриті зони. До закритої зони, в нашому випадку належатиме саме житло, а до відкритої – територія прилегла до нього, межі якої визначатимуться соціальною зоною людини (див.табл. 1). Такі території на селищах ми пропонуємо назвати проксемічними зонами (ПЗ). Але, як правило, на поселенні є місця неохоплені ними. Це і будуть вторинні території, які персоніфікуються на рівні суспільства, і воно виступає суб'єктом по відношенню до місця. Назвемо їх громадські зони (ГЗ).

На селищі в Городку виділяють три проксемічні зони і чотири громадські. До ПЗ₁ входили житло № 6, господарська споруда № 5 і ями № 6, до ПЗ₂ – житло № 7, господарська споруда № 7 і ями №№ 4, 8, 10, 13, до ПЗ₃ належали житло № 9а, господарська споруда №10 і ями №№ 18, 22, 24, 25, 26. ГЗ₁, куди входили господарські ями №№ 9, 14, 15, знаходилась за 4-5м від ПЗ₂, ГЗ₂, якій належали ями №№ 23, 29, 31 – за 3-4 м від ПЗ₃. ГЗ₃ з господарською ямою № 19 лежала між ПЗ₁ і ПЗ₂, а ГЗ₄ зі спорудою № 12 між ПЗ₂ і ПЗ₃. Окрему ГЗ₅ становила споруда № 1, що знаходилась між ПЗ₁ і ПЗ₂. Наявність проксемічних зон з господарськими будівлями є свідченням виділення окремих сімей у самостійну соціальну одиницю. Така тенденція спостежується на всіх вище названих нами

¹⁵ Леви-Брюль Л. Первобытное мышление // Психология мышления / Под ред. Ю.Б. Гиппенрейтер и В.В.Петухова. Москва, 1980. С. 130-140.

¹⁶ Абашин С. Н. Статистика как инструмент этнографического исследования (узбекская семья) // Этнографическое обозрение. 1999. № 1. С. 3-16.

селищах. При цьому зауважимо, що всі господарські об'єкти, які належали певному житлу, не виходили за межі 400 см від нього, тобто за межі соціальної зони особи (див. рис. 1).

Така планіграфія дозволяє побудувати модель соціальної структури поселення. На селищі проживало три нуклеарні сім'ї, які утворювали проксемічні зони. Але дві такі зони (ПЗ₁ і ПЗ₂) накладалися одна на одну і в зоні їхнього перетину знаходилась ГЗ₃ зі спорудою № 1, що свідчить про спільний контроль за нею з боку сімей ПЗ₁ і ПЗ₂. У цьому випадку, виходячи з проксемічної поведінки людини, ми маємо справу з переходом відкритої соціальної зони у відкриту персональну, що свідчить про дуже близькі (родинні) стосунки між цими сім'ями. Проксемічна зона три не перетинається з вищезазначеними зонами і не контролює ГЗ₄. Очевидно сім'я, що її створила, належала до іншої родини. Побічним доказом цьому може служити наявність в житлі № 9 фрагментів посуду з «перлинним» орнаментом і сіролощеної розписаної червоною вохрою кераміки, які не трапляються в інших об'єктах. Ця сім'я могла з'явитися на селищі внаслідок адопції, що підтверджує існування горизонтальних (родових) зв'язків. Господарські зони, окрім ГЗ₄, знаходились під спільним контролем.

Отже, ми можемо констатувати, що первинну ланку на селищі склали нуклеарні сім'ї. Сім'ї ПЗ₁ і ПЗ₂ склали патріархальну сім'ю, а ПЗ₃ – окрему. Вхідження її до патріархальної сім'ї привело до зміни останньої, і вона набула великосімейного характеру. Як продемонстрував С.Абашин на прикладі узбецької сім'ї, якщо раніше вона об'єднувала людей за родинною ознакою: батьки і діти, то тепер до її складу можуть входити групи родичів, що ведуть спільне господарство і здійснюють спільні трапези, залишаючись при цьому економічно незалежними один від одного, або ж родичів, що живуть в одному дворі.¹⁷ Спільний контроль за більшістю громадських зон свідчить про існування патріархальних традицій, а це відповідно надає соціальній організації на селищі великосімейного патріархального характеру.

Селища в Гіркій Полонці і Линеві мають іншу планіграфію, ніж в Городку. В Гіркій Полонці виділяють дві проксемічні зони. Першу складало житло №7 і господарська яма № 2, а другу – житло № 4 і ями №№ 3-5 (див. рис.3). На селищі в Линеві було три таких зони. В ПЗ₁ входило житло № 13 і господарська споруда № 9, в ПЗ₂ – житло № 14 і яма № 11 і в ПЗ₃ – житло №17 і господарська споруда № 14 (див. рис.2) (господарські ями № 6 і № 9 ми до уваги не беремо, оскільки вони репрезентують раніший хронологічний діапазон селища, ніж вищезазначені об'єкти).

¹⁷ Абашина С. Н. Статистика как инструмент ... С. 10-16.

На селищі Гірка Полонка жодна із проксемічних зон не пересікалася іншою. Очевидно, що в цьому випадку ми маємо справу з таким поняттям як соціальна кривність, яка в своїй основі має адопційну сутність. На це, зокрема, вказує і відсутність громадських зон. Гіркополонівська община виникла в результаті інкорпорації сімей не пов'язаних кровною спорідненістю. В основі їх об'єднання, очевидно, лежала спільна праця і проживання. Наше твердження є слушним, виходячи із загальноетнічної ситуації, що склалася на Волині на рубежі III/II ст. до н.е – початку II ст. до н.е. Саме в цей час з Ютландії через цю територію по р. Західний Буг мігрували в Подністров'я племена ясторфської культури (давні германці), які з одного боку захопили з собою частину поморсько-кльошового населення, а з другого - поклали початок асимілятивним процесам в регіоні. А це відповідно призвело до часткового обезлюднення території і до появи поморсько-ясторфських сімей, які вже були носіями нових традицій.

Інше соціальне явище бачимо на селищі в с. Линеві. На ньому всі три проксемічні зони перетиналися між собою, залишаючи поза межами перетину господарські будівлі, що входили до кожної з них. Тобто в цьому випадку жодна з них не підлягала спільному контролю, що свідчить про економічну самостійність сімей. Але перетин зон вказує на те, що ці сім'ї знаходились не в родових, а родинних зв'язках. Причому відсутність громадських зон вказує на те, що вони мали дещо інший характер, ніж патріархальні. На нашу думку, селище в Линеві репрезентує такий тип соціальної організації як об'єднання кровноспоріднених сімей – лінідж. Осмислення цього факту вимагає звернення до загальнотеоретичних проблем розвитку общини.

Як показують дослідження, починаючи з неоліту, в родовій організації виділяють ієрархічні ступені. Головний з них є рід і лінідж. Причому в лініджі, на відміну від роду, походження ведеться від реального предка і певним чином фіксується, оскільки може бути простежене і встановлене.¹⁸

В основі виникнення лініджів лежало становлення відтворюючого господарства, яке за складністю виробничого процесу і рівнем відповідальності виробника значно перевищувало господарство на рівні самого лише присвоєння. У цій ситуації широке коло членів роду поділяється на більш вузькі колективи – лініджі. Таким чином, якщо раніше в силу давніх традицій право на частку продукції мав кожен член роду лише

¹⁸ Козак Д.Н. Венедська община I-II ст. н. е. на Волині. Основні риси матеріальної культури та соціальної устрій (за матеріалами зубрицької культури біля с. Млинів) // Проблеми походження та історичного розвитку слов'ян: Збірник наукових статей присвячений 100-річчю з дня народження Віктора Пантелеймовича Петрова. Київ-Львів, 1997. С. 62.

в силу своєї приналежності до нього, то тепер право на цю частку має тільки член лініджу, і лише в межах цього лініджу. Це значно підвищувало відповідальність і продуктивність кожного виробника. Поява лініджів вимагала і певної форми фіксації членів цього утворення. Такою формою стала вертикальна родинність, на відміну від горизонтальної, що зв'язувала всіх членів роду в одній общині. Але з появою вертикальної родинності горизонтальні родинні зв'язки не зникли. Отже, з виникненням лініджів на місці однієї з'явилися дві системи зв'язків: родова і родинна. Коли з часом виник унілокальний парний шлюб і лініджі за рахунок включення до їх складу родичів за шлюбом перетворилися на великі сім'ї, побудовані на тому ж принципі генеалогічної родинності, це не скасувало факт про те, що члени цих сімей у своїй сукупності складали роди і, отже, були спільними власниками родової землі, яку вони, починаючи з часу виникнення лініджів, обробляли відособлено.

Отже, ми можемо стверджувати, що селище в Гіркій Полонці репрезентує неієрархічну общину, яка складається з нуклеарних сімей, де соціальні зв'язки горизонтальні і сприймаються як сусідські. Лінівське ж селище являє собою об'єднання сімей найближчих родичів, що прослідковують спільного предка – лінідж.

Vitaliy SHKOROPAD
Natalia VOITSESHCHUK

Biosocial space as a source for the reconstruction of prehistoric family and kinship institutions

The article is dedicated to the improvement in methodology of social reconstructions in field of prehistoric family and kinship institutions based on the concept of the biosocial space. Main thesis of this concept is that each separate family dwelling occupied certain vital territory which was subject to certain person. Size of this territory was directly depending on the proximal behavior of this person. In such a case, as the dwelling so its owner would have physical space, structured through the person's micro space.

Key words: family, kinship, dwelling, settlement, proximal zone, communal zone, biosocial space, lineage.

Стаття надійшла до редколегії 22.04.2004
Прийнята до друку 03.09.2004

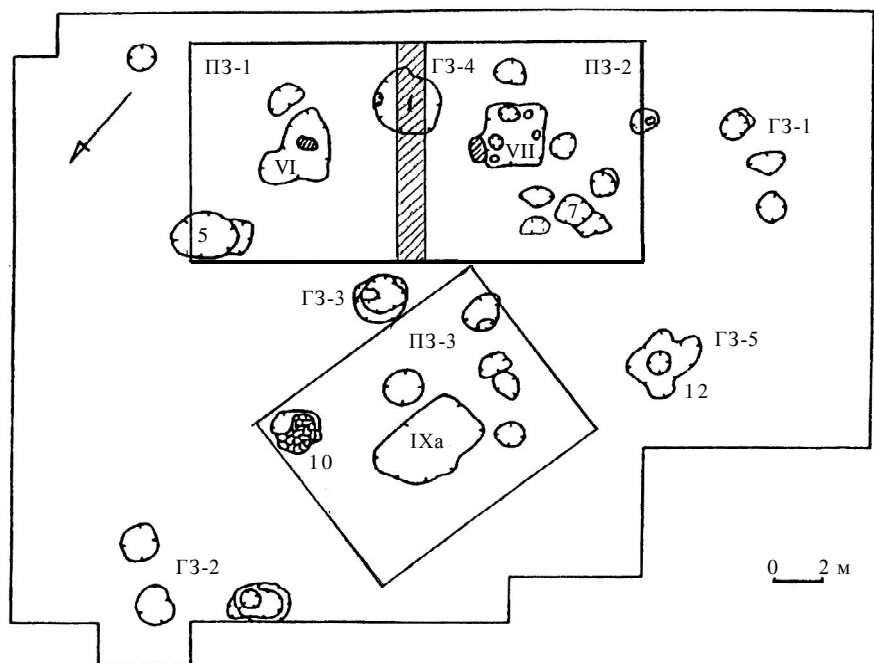

Рис. 1. План поселення Городок-Пасовище

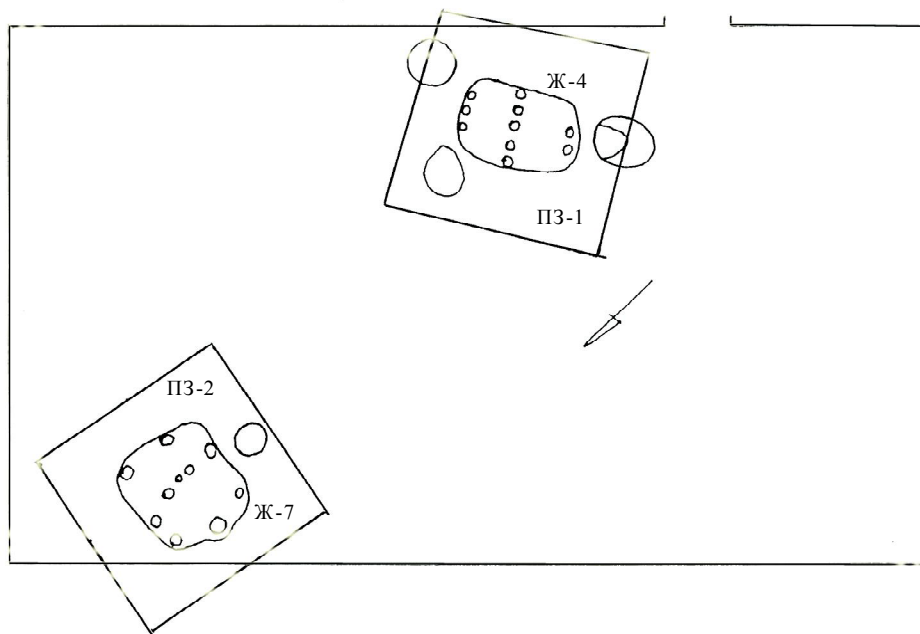

Рис. 2. Планіграфія селища у Гіркій Полонці.

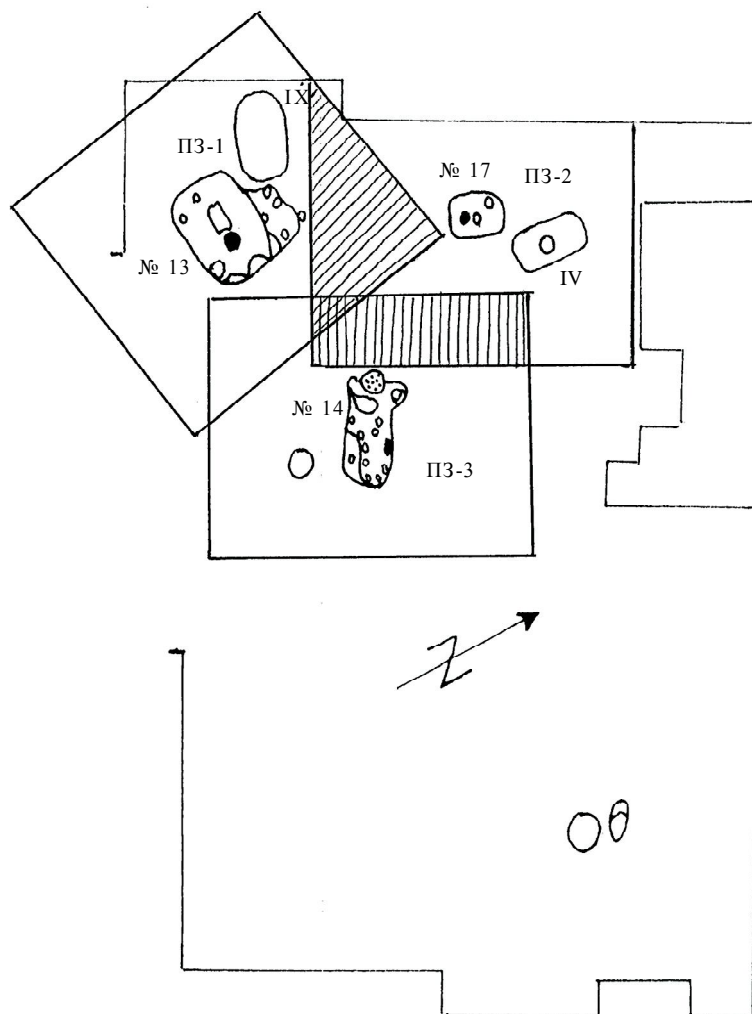

Рис. 3. Загальний план селища в Линові.

Умовні позначення до рис. 1-3:

ПЗ - проксемічна зона;

ГЗ - громадська зона;

▨ - місце перетину проксемічних зон